

Forslag til forespørgselsdebat om mulighederne for at opretholde livet i bygderne og bygdebefolkningens forhold og levevilkår forud for Naalakkersuisuts planlagte møder med bygdebestyrelserne i regionerne.

(Inuit Ataqatigiit's Inatsisartutgruppe)

Svarnotat

(Formand for Naalakkersuisut)

Tak til Inuit Ataqatigiit's Inatsisartutgruppe for debatforslaget, som retter ny fokus på mulighederne for at opretholde livet i bygderne og bygdebefolkningens forhold. Naalakkersuisut er meget enig i de principielle betragtninger, som er indeholdt i forslaget. Det er meget aktuelt af flere grunde. For det første er det dokumenteret, at der samlet set sker en afvandring fra bygderne. Denne udvikling synes tiltagende. I takt med at gennemsnitsalderen heldigvis er støt stigende i samfundet stilles Inatsisartut og kommunerne for det andet over for et ultimativt krav om at skabe balance mellem de offentlige indtægter og udgifter. Dette er klart påvist af Økonomisk Råd og senest Skatte- og Velfærdskommissionen.

Naalakkersuisut finder det derfor afgørende, at begge perspektiver indgår som udgangspunkt for forespørgselsdebatten, hvis vi skal få en konstruktiv dialog og komme frem til brugbare og langsigtede løsningsforslag for bygdeborgerne og borgerne i det hele taget i hele landet.

Forespørgselsdebatten lægger op til drøftelse af en række relevante spørgsmål og problematikker. Naalakkersuisut vil søge at berøre disse svarnotatet, og vi er indstillet på at debattere spørgsmålene både her i salen og i bygderne:

- Hvorfor flytter folk fra bygderne og de små byer, herunder især kvinderne?
- Hvad gør, at et bosted opleves som værende godt at leve i. Hvad skal der til, og hvordan sikres det, at stedet kan opfattes som bæredygtigt og hvordan sikres en kristisk masse i forhold til at skabe gode faglige miljøer omkring eksempelvis uddannelse, erhverv og sundhedsmæssig behandling.
- Er det et absolut mål, at alle bosteder skal have den størrelse de har på nuværende tidspunkt og at vi derfor skal søge at bremse mobiliteten i samfundet? Hvordan ser det ud i vore bestræbelser på at opnå et mere selv bærende samfund og målene herfor?
- Er de vedtagne mål og planlagte tiltag inden for forskellige sektorer prioriteret rigtigt? Hvordan kan tiltagene konkretiseres og udføres i samspil med borgere og kommuner?

De første spørgsmål er belyst i flere sammenhænge. Herunder kan nævnes Den arktiske Levevilkårsundersøgelse (SLICA), Mobilitetsundersøgelsen og "*Status for bosteder i Grønland – med særlig fokus på bygderne*".

Resultaterne fra disse undersøgelser viser ikke overraskende, at der er tale om nogle komplekse sammenhænge. Derfor findes ikke entydige svar. I resultater fra 2007 i SLICA-undersøgelsen udtrykte en meget stor del af befolkningen, at de generelt var meget eller noget tilfredse med deres liv. Hovedkonklusionen var den samme hos by- og bygdebefolkningen. Der var heller ikke større forskel mellem mænds og kvinders besvarelse herpå.

På flere konkrete områder fandt befolkningen i byerne mulighederne bedre end i bygderne. Det gælder eksempelvis muligheden for at få arbejde, kvaliteten af uddannelse, udvalget af varer i butikkerne og transportforholdene til og fra lokalsamfundet.

Omvendt viste svarene i SLICA-undersøgelsen, at bybefolkningen på andre områder fandt en del problemfelter mere fremherskende i lokalsamfundet end bygdebefolkningen. Det gælder problemer med alkohol- og stofmisbrug, selvmord, vold i familien og seksuelle overgreb.

SLICA-undersøgelsen viste også, at den enkeltes opfattelse af livskvaliteten blandt andet også afhænger af de sociale relationer og muligheden for at opretholde en blandingsøkonomi.

Mobilitetsanalysen fra 2010 dokumenterede, at mobiliteten er meget høj her i landet, højere end andre steder i Arktis og i Norden. Den påviste et typisk flyttemønster, hvor personer først flytter fra en bygd, til en mindre by og efterfølgende til en større by. Uddannelse og udnyttelse af uddannelsesmæssige og faglige kvalifikationer er blandt de meget vigtige årsager til permanente flytninger. Undersøgelsen viste, at kvinderne er mere indstillede på at flytte end mændene, da kvinderne i højere grad tager længerevarende uddannelser.

Som forberedelse af arbejdet med den regionale udviklingsstrategi har Naakkersuisut fået udarbejdet en gennemgang af samtlige bosteder i Grønland. Den viser betydelige lokale og regionale forskelle, men også et mønster omkring livsvilkårene i bygder og byer.

Rapporten "*Status for bosteder i Grønland – med særlig fokus på bygderne*" fra Nordregio påpeger et karakteristisk træk for udviklingen i bosætningsstrukturen i de sidste ti til tyve år. Der har været en klar koncentration af befolkningen i de større byer og i de større bygder.

Omvendt har de mindre byer og bygderne haft en markant nedgang i befolkningen, som især det sidste tiår er accelereret markant. Flere bygder er forsvundet, og de mindste bygder under 100 indbyggere har i gennemsnit haft et årligt fald på over 5 procent i befolkningen. Det er et mønster, der har været gældende for landet som helhed. Det betyder, at et større antal bygder forventes at forsvinde i over de næste 10-20 år, hvis tendensen fortsætter. Som der også lægges op til i den regionale udviklingsstrategi, er det vigtigt, at vi forholder os aktivt til udviklingen. Vi skal ikke bare passivt iagttage denne.

Rapporten dokumenter, at der er tale om markante indkomstforskelle i Grønland, ikke mindst mellem byer og bygder, men i høj grad også bygderne imellem. Dette skyldes blandt andet, at de erhvervmæssige udviklingsmuligheder reelt er meget forskelligartede, og at de traditionelle erhverv er under pres. Den økonomiske aktivitet i især bygder og mindre byer er bundet meget op på opgaver omkring forsyning og offentlig service.

Efter Naalakkersuisuts opfattelse er det væsentligt at se nuanceret på spørgsmålet om bygdernes udviklingsmuligheder. Det kan ikke reduceres til et spørgsmål om for eller imod, endside som et spørgsmål, der primært skal afklares fra centralt hold.

Naalakkersuisut lægger stor vægt på at kommunerne inddrages i diskussionen. De har blandt andet den daglige administration og styring i forhold til hovedparten af de borgerrettede opgaver i bygderne. Megen af den løbende dialog med bygdebefolkningen om udviklingsmulighederne og begrænsningerne foregår via kommunernes bygdebestyrelser.

Naalakkersuisut har afholdt jævnlige møder med bestyrelsen for KANUNUPE og på det seneste møde i januar 2011 blev primært bygdernes generelle problemer drøftet.

Omvendt fastsættes en række af de økonomiske rammer og serviceniveau på forsyningsområdet blandt andet via finansloven af Inatsisartut. Disse udmøntes gennem eksempelvis servicekontrakter eller koncessioner i nationale selskaber. Her kan være et øget behov for at inddrage kommunerne omkring prioriteringerne inden for de afsatte rammer. Arbejdet omkring blandt andet den regionale udviklingsstrategi har klart vist et behov for en mere målrettet indsats på en række områder, der er væsentlige for bygdebefolkningen.

Særligt kan følgende trækkes frem, som der skal arbejdes konkret på opfølgning omkring:

- Forbedring af kvaliteten i folkeskolen, herunder øget fokus på fremmedsprog- undervisningen, bedre lærerdækning og systematisk brug af IKT i undervisningen.
- Opprioritering af vejledningsindsatsen for de unge omkring uddannelsesvalg, før de forlader folkeskolen og indtil de er påbegyndt en ungdomsuddannelse.
- Målrettet arbejdsmarkedsindsats, som også giver befolkningen i bygder reelle adgangsmuligheder for at indgå i de nye væksterhverv, eksempelvis ved at kunne indgå i omskolings- og opkvalificeringsforløb og eventuel etablering af pendlerordninger i relation til jobs i råstofsektoren.
- Øget indsats for at skabe nye indtjeningsmuligheder blandt andet på turismeområdet og en større indsats for at øge afsætningen af grønlandske fødevarer.

Tilsvarende planlægges og gennemføres en indsats på eksempelvis børn- og ungeområdet og inden for sundhedssektoren for at forbedre livsvilkårene og udviklingsmuligheder i hele landet, herunder i bygderne. Vi kan i den forbindelse ikke se bygderne isoleret fra indretningen af den offentlige sektorer og samfundsstrukturene i resten af landet. Vi må nødvendigvis se på det samlede billede og prioritere vores begrænsede ressourcer på en måde, der samlet set er bedst for landet og dets borgere. Vi skelner derfor heller ikke primært mellem byer og bygder, men ser hellere på mulighederne og udfordringerne i regionerne som helhed.

Naakkersuisuts forventer samtidig, at de beskrevne indsatsområder med en særlig målrettet indsats omkring bygderne, kan skabe bedre udviklingsmuligheder for bygdeborgerne, ikke mindst for børn og unge. De skal have gode valgmuligheder til at forme deres egen fremtid.

Det er således Naalakkersuisuts klare opfattelse, at sådanne valg skal træffes af den enkelte borger og ikke centralt. Vores rolle må være som beskrevet i visionen for den regionale udviklingsstrategi, nemlig at give gode rammer for udvikling af et selv bærende samfund, hvor alle har mulighed for at udvikle sig og opretholde livet ved aktiv selvforsørgelse.

Det gælder både for borgerne i landets byer og bygder. I et dynamisk samfund kan størrelsen af det enkelte bosted derfor heller ikke forventes at være uændret over tid. Vort folk har altid været i bevægelse og mobile, og sådan vil det sikkert også være i fremtiden. Naalakkersuisut er sig sit ansvar i forhold til udviklingen i bygderne bevidst og ønsker en øget dialog herom med kommunerne og repræsentanter for bygdebefolkningen, herunder KANUNUPE.

Naalakkersuisut vil derfor også følge op på de rejste problematikker i forskellige sammenhænge og ser frem til en god og inspirerende debat i Inatsisartut herom.